

**TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ XO'JALIGINI
MEXANIZATSIYALASH MUHANDISLARI INSTITUTI
«Iqtisodiyot» kafedrası**

**QISHLOQ XO`JALIGI IQTISODIYOTI VA MENEJMENTI
*fanidan***

**«BOZOR IQTISODIGA O'TISHDA QISHLOQ XO'JALIGIGA DAVLAT
RAHBARLIGI VA AMALGA OSHIRILAYOTGAN AGRAR-IQTISODIY
ISLOHOTLAR» mavzusidagi**

TOSHKENT – 2019

Mavzu:

BOZOR IQTISODIGA O'TISHDA QISHLOQ XO'JALIGIGA DAVLAT RAHBARLIGI VA AMALGA OSHIRILAYOTGAN AGRAR-IQTISODIY ISLOHOTLAR

- **Reja:**

- 1. O'tish davrida qishloq xo'jaligiga davlat rahbarligi.
- 2. Respublika agrar sohasida amalga oshirilayotgan islohatlarning yo`nalishlari.
- 3. Yer islohoti, uning amalga oshirilishi.
- 4. Qishloq xo'jaligida mulk islohatlari.
- 5. Moliya, kredit, soliq va baholar islohoti.

- **1. O'tish davrida qishloq xo'jaligiga davlat rahbarligi**
- **Qishloq xo'jaligi respublika xalq xo'jaligining eng muhim va yirik tarmog'idir. Shuning uchun ham bu tarmoqda o'tish davrida bozor iqtisodi talablariga javob beradigan munosabatlar tizimini barpo etish ob'ektiv zaruriyat hisoblanadi.**
- **Bunga respublika Oliy Majlisi tomonidan qabul qilingan quyidagi qonunlar, Prezidentning farmonlari hamda Vazirlar Mahkamasining qarorlari yaqqol misol bo'ladi:**
- **O'zbekiston Respublikasining:**
- **«Korxonalar to'g'risida» gi;**
- **«Mulk to'g'risida» gi;**
- **«Ijara to'g'risida» gi;**
- **«Tadbirkorlik to'g'risida» gi;**
- **«Davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish to'g'risida» gi;**
- **«Investitsiyalar to'g'risida» gi;**
- **«Chet el investitsiyalari to'g'risida» gi;**
- **«Aholini ish bilan ta'minlash to'g'risida» gi;**

- **«Yer kodeksi»;**
- **«Suv va suvdan foydalanish to'g'risida» gi;**
- **«Mehnat kodeksi»;**
- **«Qishloq xo'jalik korxonalarini sanatsiya qilish to'g'risida» gi;**
- **«Qishloq xo'jalik kooperativlari (shirkatlar) to'g'risida» gi;**
- **«Fermer xo'jaligi to'g'risida» gi;**
- **«Aholini ish bilan ta'minlash to'g'risida» gi, va boshqa qonunlar**
- **Vazirlar Mahkamasining «Qishloq xo'jalik mahsulotlari kontraktatsiya shartnomalarini tuzish va bajarish to'g'risidagi Nizomni tasdiqlash to'g'risida» gi qarori, Respublika Prezidentining «Iqtisodiy islohotlarni yanada chuqurlashtirish, xususiy mulk manfaatlarini himoya qilish va tadbirkorlikni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi va boshqa farmonlari shular jumlasidandir.**

- **Shu va boshqa tadbirlarni davlat rahbarligida amalga oshirilishi natijasida inqiroz yillarida ya'ni 2008-yilda qishloq xo'jaligining yalpi mahsuloti 4.5foizga, 2009-yilga 5.7foizga, 2010-yilning birinchi yarim yilida esa 6.9foizga oshgan. Natijada istemolchilarning qishloq xo'jalik mahsulotlariga bo'lgan talabini qondirilishi ham malum darajada yuksalgan.**

- 2. Respublika agrar sohasida amalga oshirilayotgan
- islohatlarning yo`nalishlari.

- Mustaqillik yillarida mamlakat qishloq xo`jaligida islohatlar quyidagi yo`nalishlarda amalga oshirilgan:
- Tarmoqning huquqiy, me'yoriy va uslubiy asoslarini yaratish borasida;
- Agrar sohada mulkchilik shakllarini barpo etish va ularni rivojlantirish bo`yicha;
- Tarmoqning maqsadga muvofiq tarkibini tashkil etish, rivojlantirish borasida;
- Sohada tadbirkorlik subyektlarini tashkil etish, ularni rivojlantirish bo`yicha;
- Tarmoqda yer va suv resurslariga egalik qilish, ularga haq to`lash hamda to`liq samarali foydalanish borasida;
- Qishloq xo`jaligini moliyalashtirish, kreditlash tizimini hamda tarmoqdagi baholar tizimini rivojlantirish bo`yicha;
- Qishloqda ijtimoiy sohalarni tashkil etish va rivojlantirishga oid.

- Yerlardan foydalanganlik uchun yagona yer solig`ining 1999 yil 1 yanvardan joriy etilishi munosabati bilan yangi muammo shakllanmoqda. Chunki avval yer solig`i to`liq mahalliy byudjetga o`tkazilar edi. Endilikda esa bu masala to`liq hal etilmagan. Chunki hozirgi yagona yer solig`ining tarkibi bir nechta soliqlardan tashkil topgan. Lekin ularning qanday taqsimlanishi to`liq ko`rsatilmagan. Oqibatda mahalliy byudjet evaziga yerlarning sifatini yaxshilash bilan bog`liq bo`lgan mablag`lar miqdori qisqarishi yerlarning iqtisodiy unumdorligiga salbiy ta'sir ko`rsatishi mumkin.

- 3.4. Qishloq xo`jaligida mulk islohatlari.
- **Markazdan rejali boshqarilgan iqtisodiyot yillarida qishloq xo`jaligida: a) davlat mulki; b) kolxoz-kooperativ mulki; v) shaxsiy mulk shakllari mavjud edi. 1992 yilgacha respublikamiz qishloq xo`jaligida mavjud bo`lgan mulkning 99,9 foizini davlat va kolxoz-kooperativ mulki tashkil etardi. Qishloq aholisining shaxsiy mulki esa juda ham kam edi. Bunday hol bozor iqtisodi talablariga javob bermaydi.**

- **2010 yilning boshiga kelib, qishloq xo'jaligida nodavlat mulkning salmog'i 99,1 foizni tashkil etgan. Nodavlat mulkchilikka asoslangan xo'jaliklarning faoliyati yuksalmoqda. Ularda ekilayotgan ekinlarning hosildorligi, chorva hayvonlarining mahsuldorligi oshishi hisobiga foyda ko'payib, rentabellik darajasi yuksalmoqda. Bu, albatta, mulk islohotining natijasidir.**

- 3.5. Moliya, kredit, soliq va baholar islohoti
- **Qishloq xo'jaligida erkin bozor munosabatlarini shakllantirish maqsadida moliya, soliq, kredit hamda baholar tizimini isloh etish ob'ektiv zaruriyat hisoblanadi. Chunki davlat mulkchiligiga asoslangan korxonalarining faoliyatini moliyalashtirish, ularga vaqtincha foydalanish uchun bo'sh bo'lgan mablag`larni kredit shaklida berish, yetishtirilayotgan mahsulotlarning xarid qilish baholari davlat tomonidan markazdan rejali tarzda amalga oshirilar edi.**

- Bu o`rinda ta'kidlash kerakki, qishloq xo'jalik yerlariga, yirik irrigatsiya-melioratsiya inshootlariga nisbatan davlat mulkchiligi saqlanib qolganligi tufayli yangi yerlarni kompleks o'zlashtirish, foydalanilayotgan yerlarning unumdorligini oshirish maqsadida amalga oshirilayotgan irrigatsiya va melioratsiya tadbirlari, yirik irrigatsiya-melioratsiya inshootlarini qurish, ta'mirlash va ulardan foydalanish uchun davlat byudjetidan mablag` ajratilmoqda.

**E'TIBORLARINGIZ UCHUN
RAHMAT!**